

Huvudman

ÖSTERÅKERS KOMMUN
kommun@osteraker.se

Beslut

Datum 2025-12-09

Dnr SI 2025:8326

Sida 1 (17)

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Ljusterö skola i Österåkers kommun

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Österåkers kommun att senast den **9 april 2026** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande lärares behörigheter; särskilt stöd; förebygga, anmäla och utreda kränkande behandling samt utreda och åtgärda ordningsstörande beteende. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Österåkers kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart och får inte överklagas (26 kap. 10 § tredje stycket, 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen).

Österåkers kommun ska vidta följande åtgärder

Lärares behörigheter

1. Se till att eleverna ges undervisning av legitimerade och behöriga lärare, om lärarna inte omfattas av något undantag från dessa krav. Österåkers kommun ska i samband med redovisningen av vidtagna åtgärder inkomma med de annonser som ligger till grund för rekrytering av legitimerade lärare som har behörighet att undervisa i de ämnen där det saknas behöriga lärare. (2 kap. 13 och 18 §§ skollagen samt 2 kap. 2 och 3 §§ förordning [2011:326] om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare)

Särskilt stöd

1. Se till att vid minst ett tillfälle före den 9 april 2026 informera samtliga lärare om skyldigheten att anmäla till rektorn att en elev kan vara i behov av en utredning om särskilt stöd och hur anmälningsförfarandet går till. En redogörelse för när och hur informationen har förmedlats samt en deltagarlista ska bifogas redovisningen av vidtagna åtgärder. (2 kap. 34 a § och 3 kap. 7 § skollagen)

2. Se till att elever som befaras att inte uppfylla betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd getts i form av extra anpassningar, anmäls till rektorn för utredning av elevs behov av särskilt stöd. Inkom med information om vilka elever som från datum för detta beslut till och med den 9 april 2026 befaras att inte uppfylla betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper, trots extra anpassningar, samt information om vilka av dessa elever som blivit anmälda till rektorn för utredning om särskilt stöd. (3 kap. 7 § skollagen)
3. Se till att rektorn startar en utredning för varje anmälan om behov av särskilt stöd för en elev som inkommer. Rektorn ska dokumentera vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 7 § skollagen)
4. Se till att det av alla åtgärdsprogram framgår hur elevens behov av särskilt stöd ska tillgodoses. Detta innebär att vid beslut om särskilt stöd i form av anpassad studiegång ska åtgärdsprogrammet innehålla information om vilka ämnen eller delar av ämnen och i vilken omfattning skolan har anpassat studietiden i förhållande den garanterade undervisningstiden för eleven. Samtliga aktiva åtgärdsprogram med beslut om anpassad studiegång som fattats under perioden från den 9 december 2025 till den 9 april 2026 ska bifogas redovisningen av vidtagna åtgärder. (3 kap. 12 § skollagen)

Förebygga, anmäla och utreda kränkande behandling

1. Se till att upprätta en plan mot kränkande behandling för Ljusterö skola. Planen ska bland annat innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året samt en redogörelse för hur tidigare planerade åtgärderna har genomförts. Planen mot kränkande behandling ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (6 kap. 8 § skollagen)
2. Se till att vid minst ett tillfälle innan den 9 april 2026 klargöra skyldigheten för skolpersonal att, vid kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling, göra en anmälan till rektorn. Huvudmannen ska dokumentera hur och när informationen har förmedlats samt vilka som har deltagit vid

informationstillfället. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (6 kap. 5 och 10 §§ skollagen)

3. Se till att skolpersonal, som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten, anmäler detta till rektorn. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommit under perioden den 9 december 2025 till den 9 april 2026. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (6 kap. 10 § och 2 kap. 34 § skollagen)

Utreda och åtgärda ordningsstörande beteende

1. Se till att rektor startar en utredning för den elev som upprepat uppvisar ordningsstörande beteende eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarlig förseelse. Rektor ska även tillse att en utredning om behov av särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § skollagen inleds om förutsättningarna härför föreligger. Vidare ska rektorn se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende. Det ska dokumenteras hur många sådana utredningar som genomförts från den 9 december 2025 till den 9 april 2026. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (5 kap. 9 och 10 §§ skollagen)

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser extra studietid och extra anpassningar.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2025:8326) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys hösten 2025 inlett en tillsyn av grundskolan Ljusterö skola i Österåkers kommun, en F-9 skola med 112 elever, belägen på ön Ljusterö i Stockholms skärgård.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Ljusterö skola följer gällande bestämmelser om lärares behörigheter, extra anpassningar och anmälan till rektorn, särskilt stöd, extra studietid, trygghet och studiero.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 21 oktober 2025 och 23 oktober 2025. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats bl. a. åtgärdsprogram, betygskataloger, anmälan om kränkande behandling och utredningar om ordningsstörande beteende. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Lärares behörigheter

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av informationsinhämtningen och intervju med rektorn framkommer att undervisningen i träslöjd och textilslöjd samt engelska och språkval engelska bedrivs av tre lärare som inte har legitimation eller behörighet för de ämnen de undervisar i. Läraren i syslöjd har undervisat på skolan i två läsår, men de andra lärarna är nya för innevarande läsår. Av intervju med rektorn och kompletterande information via mejl framkommer att huvudmannen har annonserat ut två av tjänsterna inför läsåret 2025/2026, men inte tjänsten i textilslöjd. Senast huvudmannen sökte en legitimerad lärare i slöjd var inför läsåret 2024/2025.

Rättslig reglering

Endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får som huvudregel bedriva undervisningen (2 kap. 13 § skollagen).

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 2 kap. 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare bedriva undervisningen. En sådan lärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen, och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan person får bedriva undervisning under högst ett år i sänder. (2 kap. 18 § skollagen)

I fråga om tidsbegränsning av en anställning som lärare gäller att den som ska bedriva undervisning inom ramen för en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) får anställas för högst två år och förlängas till högst tre år (2 kap. 21 § skollagen).

Av förarbetena till bestämmelsen 2 kap. 18 § skollagen framgår att en person som enligt huvudregeln inte får användas för att bedriva en viss undervisning får användas för detta under högst ett år i sänder. I normalfallet bör det vara till terminens eller läsårets slut. Huvudmannen är efter denna tid skyldig att på nytt försöka finna en lärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen. (prop. 2009/2010:165 s 653)

Om det saknas en lärare med legitimation och rätt behörighet inom organisationen kan huvudmannen låta en annan lärare bedriva undervisningen, under förutsättning att denna person har tillräcklig kompetens och är lämplig för det. Finns det ingen sådan person inom huvudmannens organisation bör huvudmannen göra ansträngningar för att rekrytera en legitimerad och behörig lärare. Visar det sig sedan saknas sökande med legitimation och rätt behörighet får en annan lärare tillfälligt bedriva undervisningen. (Prop. 2010/11:20 s. 84)

Av förarbetet till skollagen framgår bland annat att regeringen anser att det är nödvändigt att en huvudman i vissa fall tillåts göra undantag från skyldigheten att använda lärare och förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den utbildning som de ska bedriva. För att en undantagssituation ska anses föreligga ska det som huvudprincip antingen saknas lärare respektive förskollärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de ska bedriva eller finnas särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen. Ett särskilt skäl för att göra undantag från huvudregeln att använda sig av en utbildad lärare i undervisningen kan vara till exempel missbruksproblem. (Prop. 2009/10:165 s 267–268)

Skolinspektionens bedömning

Av utredningen framgår att undervisning i slöjd, engelska och språkval engelska helt eller delvis bedrivs av tre lärare som saknar legitimation och behörighet för ämnet. Utredningen visar att lärarna i träslöjd och engelska är nya inför läsåret 2025/2026, medan läraren i textilslöjd har undervisat på Ljusterö skola i två år. Vidare visar utredningen att senast huvudmannen genomförde ett rekryteringsförsök för att anställa en behörig och legitimerad lärare i textilslöjd var inför läsåret 2024/2025.

Av skollagen framgår att endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får som huvudregel bedriva undervisningen, om inte undantag föreligger. Om det inte finns någon sådan lärare att tillgå inom huvudmannens organisation får en annan lärare bedriva sådan undervisning. Användandet av en lärare utan legitimation och utan rätt behörighet ska endast ske undantagsvis och under en begränsad tid. En sådan lärare får undervisa högst ett år i sänder.

Att huvudmannen inte har gjort ett försök att rekryter en behörig och legitimerad lärare i slöjd för tjänsten som lärare i textilslöjd inför läsåret 2025/2026 är en brist.

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Anmäla behov av särskilt stöd

Av intervju med lärarna framkommer att det är otydligt hur och när lärare ska agera när en elev, trots extra anpassningar, befaras att inte uppfylla de kunskapskriterier som minst ska uppfyllas. Av lärarintervjuer framkommer att lärare kan "bolla" elever med specialläraren eller specialpedagogen eller boka möte med elevhälsoteamet, som i sin tur kan besluta om extra tid i "studion" för eleven. Lärare uppger att de kan anmäla en elev i behov av särskilt stöd till rektorn i samråd med specialläraren. Lärare uppger vidare att det finns en blankett för att anmäla till rektorn för utredning om särskilt stöd, men att det även går att anmäla muntligt. Av intervjuerna framkommer att lärare under förra läsåret försökte få tre elever på lågstadiet anmälda för utredning om särskilt stöd, men att elevhälsan inte lyssnade på lärarna. Nu är en av de tre eleverna anmälda med blankett, uppger lärare. Flera lärare uppger att de inte anmäler alla elever som de befarar inte kommer att uppfylla kunskapsmålen. En lärare förklarar att det finns så många elever med särskilda behov att den elev som har små behov glöms bort, eftersom lärarna måste fokusera på de elever som har stora svårigheter.

Av inkommen dokumentation och intervjuer med lärare framkommer att sex elever har blivit anmälda till rektorn under höstterminen för utredning om särskilt stöd. Rektorn uppger i intervju att det fanns en farhåga vid höstterminens start att skolan hade missat elever med behov av särskilt stöd och därför gick skolan igenom alla elever på ett möte där alla klassansvariga lärare fick en varsin tid. Utifrån dessa samtal blev det en del anmälningar, uppger rektorn.

Lärare uppger dock i intervjuer att tre elever inte har blivit anmälda till rektorn för utredning om särskilt stöd trots att lärarna befarar att eleverna inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning som minst ska uppfyllas.

Elevhälsans representanter bekräftar att det har varit rörigt på skolan och att rutinerna för hur en anmälan ska gå till är otydlig. Under höstterminen 2025 har en representant från den centrala elevhälsan lett EHT-mötena och då har alla lärare fått komma dit och "lyfta" några elever ur sin klass. En representant är osäker på om det muntliga sättet "att lyfta" en elev är samma sak som att anmäla till utredning om särskilt stöd.

Starta utredning och besluta om särskilt stöd

Av informationsinhämtningen framgår att det finns ett flertal elever som lärare har anmält till rektorn för behov av särskilt stöd och som rektorn inte har startat en utredning om särskilt stöd för. Två av eleverna anmälades under höstterminen respektive vårterminen läsåret 2024/2025. Av intervju med rektor framgår att en anmälan om behov av särskilt stöd för den ena eleven inkom i november 2024 men att det inte har startats någon utredning för eleven.

Av intervjuer med lärare framgår att det kan ta lång tid från att en lärare har anmält en elev till elevhälsan till att rektorn startar en utredning om särskilt stöd. Elevhälsans representanter uppger att de ibland ber läraren att testa fler extra anpassningar innan det startas en utredning. Lärare uppger att lågstadiets elever inte har varit prioriterade när det gäller att utreda en elevs behov av särskilt stöd.

Det framkommer av intervjuer att det råder delade meningar huruvida vissa elever har anmälts för behov av särskilt stöd till rektorn eller inte. Enligt intervju med lärare framgår att de anser att elever har anmälts eftersom eleven "lyfts" på möten med elevhälsan. Av intervju med elevhälsan framgår dock att eleverna inte anses som anmälda och att man därför inte har startat någon utredning om särskilt stöd. Det gäller åtminstone två elever som det råder delade meningar om huruvida de är anmälda eller inte.

Av intervjuer med lärare och elevhälsans representanter och inkomna dokument framgår att rektorn samråder med elevhälsans representanter i en utredning om särskilt stöd.

Av intervjuer med lärare och elevhälsans representanter och inkomna åtgärdsprogram framkommer vidare att rektorn efter att utredningen är avslutad antingen fattar beslut om att utarbeta ett åtgärdsprogram eller ett beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram. I något fall har specialpedagogen fattat ett beslut om åtgärdsprogram. Den nya rektorn bekräftar i intervjun att under de senaste veckorna har rektorn alltid fattat ett beslut efter att utredningen om särskilt stöd är klar.

Av skolans samtliga 19 aktuella åtgärdsprogram framkommer att det finns fem elever som har beslut om anpassad studiegång. Av besluten om åtgärdsprogram framgår elevens behov, när åtgärdsprogrammet ska följas upp och utvärderas samt vem som är ansvarig för uppföljning respektive utvärdering. Det framgår även om eleven och vårdnadshavare har varit delaktiga i utarbetandet av åtgärdsprogrammet samt information om hur man kan överklaga beslutet. Samtliga beslut om anpassad studiegång är fattade av rektorn och det framgår vilka tider eleven ska vara i skolan. Det framgår inte av besluten i hur stor omfattning och i vilka ämnen eller delar av ämnen eleven har minskad studietid i förhållande till den garanterade undervisningstiden. Rektorn bekräftar i intervju att utformandet av åtgärdsprogrammen för anpassad studiegång är ett utvecklingsområde på skolan.

Rättslig reglering

Om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. (3 kap. 7 § skollagen)

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärder ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan om

beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i form av anpassad studiegång enligt 12 §.

Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. (3 kap. 9 § skollagen)

Om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut enligt 7 § innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen. (3 kap. 12 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Anmäla behov av särskilt stöd

Av utredningen framkommer att det finns åtminstone tre elever som lärare befarar inte kommer att uppfylla de kriterier som minst ska uppfyllas, men som lärare inte har anmält till rektorn för utredning om särskilt stöd. Det framkommer vidare att det saknas tydliga rutiner på skolan för när och hur en elev ska anmälas för behov av särskilt stöd. Lärare uppger att det ska "lyftas" elever på möten med elevhälsans representanter, men är inte säkra på om denna muntliga anmälan är en giltig anmälan.

Av skollagen framgår att om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn.

Att lärare inte anmäler de elever som trots att de har fått stöd i form av extra anpassningar ändå inte uppnår betygskriterierna eller de kriterier för bedömning som minst ska uppfyllas, är en brist.

Starta utredning och besluta om särskilt stöd

Det har av utredningen framkommit att rektorn inte alltid startar en utredning när en anmälan om behov av särskilt stöd inkommit från en lärare. Det finns åtminstone fyra elever på skolan som inte har utretts för behov av särskilt stöd trots att anmälan lämnats in av lärare. Däremot framgår det att samråd med elevhälsan sker och när rektorn har startat en utredning och utredningen är klar, fattar rektorn beslut om att antingen utarbeta ett åtgärdsprogram eller att inte utarbeta ett åtgärdsprogram.

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans utformning av åtgärdsprogram. Av åtgärdsprogrammen framgår visserligen elevens behov, när och av vem åtgärdsprogrammen ska följas upp och utvärderas samt hur det går till att överklaga. Däremot framgår det inte av besluten om anpassad studiegång vilka avvikelser som görs från den garanterade undervisningstiden. Beslut om anpassad studiegång ska innehålla information om vilka ämnen eller delar av ämnen och i vilken omfattning skolan har anpassat studietiden i förhållande till den garanterade undervisningstiden.

Av skollagen framgår att rektorn ska se till att en elevs behov av särskilt stöd skyndsamt ska utredas och att behovet av särskilt stöd även ska utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Av skollagen framgår vidare att när det särskilda stödet inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar får ett beslut om åtgärdsprogram innebära avvikelser från den garanterade undervisningstiden. Det är rektors ansvar att eleven får en utbildning som så långt som möjligt är likvärdig med grundskolans utbildning och ger förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program.

Att rektorn inte utreder elevens behov av särskilt stöd när lärare har anmält en elev till elevhälsan är en brist. Att det i skolans beslut om anpassad studiegång inte framgår hur många timmar per vecka och i vilka ämnen undervisningen har minskats, är också en brist.

Skolinspektionen bedömer att Ljusterö skola inte uppfyller författningarnas krav fullt ut när det handlar om att anmäla behov av särskilt stöd, att rektorn skyndsamt ska starta en utredning om elevs behov av särskilt stöd samt hur besluten om anpassad studiegång är formulerad.

Förebygga, anmäla och utreda kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av informationsinlämningen framgår att det inte finns någon plan mot kränkande behandling för innevarande år för Ljusterö skola, däremot har huvudmannens övergripande plan för Österåkers kommun inkommit. Det saknas därmed en redogörelse för vilka åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. Rektorn uppger att det inte finns någon specifik plan för Ljusterö skola. Rektorn kan inte svara på vilka åtgärder som ska påbörjas under året eller vilka åtgärder som genomfördes förra året för att motverka kränkande behandling på skolan. Elevhälsans representanter bekräftar att skolan inte har någon aktuell plan mot kränkande behandling.

Av intervjun med rektorn framgår att det har inkommit 24 anmälningar om kränkande behandling under de senaste 12 månaderna.

Elever uppger i intervju att det finns många elever på skolan som säger otrevliga ord till varandra. Det förekommer också att elever puttar ner andra elever vid fotbollsplanen och säger n-ordet till varandra. Elever uppger även att det inte finns någon rastvakt när det sker, så därför blir det inga konsekvenser. Många elever använder fula ord när de pratar med varandra, trots att de är kompisar, förklarar en elev. Elever uppger att de vet att lärarna inte kommer att göra något om de berättar att det sker kränkningar, så därför är det ingen idé att prata med en lärare.

Lärare uppger i intervju att det dagligen sker kränkningar och att flera elever har ett våldsamt beteende mot andra barn och vuxna. Lärare berättar vidare att skolan för två år sedan hade en tydlig konsekvenstrappa men att den avskaffades och att det därför har blivit otydligt vem som ansvarar för vad och hur man ska agera, exempelvis när en elev uppvisar normbrytande beteende. Lärare uppger vidare att det aldrig blir några konsekvenser för elever som beter sig illa och att de inte har några verktyg att agera med. En lärare uppger att hen aldrig har gjort en anmälan om kränkande behandling till rektorn. En annan lärare säger att hen skulle kunna sitta och göra anmälningar hela dagen eftersom det alltid sker något, men att man måste prioritera. En annan lärare säger att det är svårt att veta hur man ska göra med elever som har npf-diagnoser och att man måste visa hänsyn till deras diagnoser, därför görs inte alltid en anmälan. Lärare uppger att de inte gjort någon anmälan den här terminen. En lärare säger att de anmälde allt förut men eftersom de aldrig fick respons på det som lämnades in så slutade de att anmäla. En annan lärare säger att de aldrig hade någon diskussion huruvida det man lämnade in var en kränkning eller inte.

Vidare uppger lärare att de anmäler kränkande behandling via en digital plattform som funnits i ett år. Anmälan går direkt till skolans diariesystem. Det har blivit enklare och det går fortare, förklarar lärare. Även om det har blivit smidigare att anmäla så är det ändå brist på tid som gör att lärarna ofta prioriterar bort det. Enligt lärare borde det vara nästan en anmälan om dagen som görs.

Elevhälsans representanter uppger att 24 anmälningar på ett år inte överensstämmer med verkligheten. Representanter uppger vidare att trygghetsteamet är under uppbyggnad och att det fungerar bättre denna termin, men behöver utvecklas.

Rektorn uppger i intervju att hon delar elevernas och lärarnas uppfattning om att det dagligen sker kränkningar på skolan och att det är "sorgligt" att lärare slutat anmäla kränkningar på grund av att de inte får någon återkoppling på det som lämnas in. Vidare uppger rektorn att flera lärare har anmält kränkande behandling innevarande termin och att det därför inte gäller alla lärare.

Av intervju med lärare och elevhälsan framkommer att det är skolans trygghetsteam som utreder inkomna anmälningar om kränkande behandling. Trygghetsteamet består enligt lärare av kuratorn, specialpedagogen och rektorn. Enligt elevhälsan tar trygghetsteamet emot anmälan, pratar med de inblandade eleverna samt kontaktar vårdnadshavare. Vid upprepad kränkande behandling tar trygghetsteamet fram en handlingsplan.

Rättslig reglering

Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. (6 kap. 8 § skollagen)

En lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. (6 kap. 10 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Av utredningen framgår att det saknas en aktuell plan mot kränkande behandling för Ljusterö skola. Det framkommer även att det dagligen sker kränkningar på skolan men att skolpersonalen inte anmäler varje gång en elev anser sig ha blivit utsatt för en kränkande behandling. När det inkommer en anmälan om kränkande behandling utreder skolans trygghetsteam ärendet.

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en

redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Av skollagen framgår vidare att all personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn, som i sin tur är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen i sin tur ska se till att ärendet skyndsamt utreds och att åtgärder vidtas.

Att Österåkers kommuns verksamhet vid Ljusterö skola inte har en aktuell plan mot kränkande behandling är en brist. Att personalen inte anmäler alla kränkningar som elever anser sig ha blivit utsatta för är också en brist. Utan kunskap om var, när och hur elever blir utsatta för kränkande behandling kan inte huvudmannen planera för adekvata åtgärder för att motverka kränkande behandling på skolan.

Utreda och åtgärda ordningsstörande beteende

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av utredarnas lektionsobservationer och av Skolenkäten 2025 framkommer att det ofta är brist på studiero i klassrummen. Av huvudmannens inlämnade systematiska kvalitetsarbete framgår att det har funnits utmaningar gällande elevers beteende en längre tid på skolan. I ett dokument skrivet av rektorn hösten 2024¹ står: "En av de största utmaningarna är att hantera beteendeproblematik hos elever, det finns brister i hur gemensamma regler följs och oenighet kring hur dessa ska hanteras. Många av eleverna med beteendeproblematik har också stora svårigheter att klara av skolarbetet, och det stöd vi kan ge räcker inte alltid till."

Av intervjuer med elever och lärare framkommer att elever ofta stör ordningen i klassrummet. Det handlar om elever som skriker, puttar ner stolar, bråkar och säger otrevliga saker till lärare. I vissa klasser sker det varje dag och i andra klasser ett par gånger i veckan. Lärare uppger att det är störst problem med studieron i klass 1–2 och klass 2–3. Det är mellan två och sex elever i varje klass som upprepat stör ordningen, uppger lärare. Lärare namnger ett tjugotal elever där rektorn har kännedom om att eleverna upprepat stör ordningen i klassrummet. Lärare uppger vidare att det finns en åtgärdstrappa, men den följs inte alltid av lärarna.

Elevhälsans representanter bekräftar att det är ett flertal elever som upprepat stör ordningen i klassrummet och i skolan och att de har stört

¹ "Nuläge Ljusterö skola ht 2024"

ordningen i flera år, men representanterna känner inte till att skolans nuvarande ledning utreder ordningsstörande beteende. Den förra rektorn gjorde det däremot.

Rektorn uppger i intervju att exempel på ordningsstörande beteende är när en elev inte lyssnar, pratar högt rakt ut eller går runt i klassrummet och allmänt stör. Rektorn bekräftar att hon känner till några av de elever som elever, lärare och elevhälsan namnger, men förklarar att det inte har startats någon utredning om ordningsstörande beteende för dessa elever. Rektorn bekräftar vidare att rutinen för hur lärare ska agera när en elev stör ordningen eller uppträder olämpligt, är otydlig. Flera av eleverna som lärarna och elevhälsans representanter har namngett har enligt rektorn utretts för behov av särskilt stöd, där frågor om elevens sociala förmågor har inkluderats. Flera av eleverna har även åtgärdsprogram med anledning av koncentrationssvårigheter.

Skolinspektionen har begärt att få ta del av eventuella utredningar om ordningsstörande beteende för 17 elever på skolan som nämndes under intervjuer med lärare och elevhälsa. Av inkomna handlingar fanns i nio fall inga anteckningar eller utredningar, trots att eleverna enligt elevhälsan stört ordningen under minst ett år.

Rättslig reglering

Om en elev i grundskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarigare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas (5 kap. 9 § skollagen).

Med utgångspunkt i vad som har framkommit vid en utredning enligt 5 kap. 9 § ska rektorn se till att åtgärder genomförs för att få eleven att ändra sitt beteende (5 kap. 10 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av utredningen framgår att det finns ett flertal elever på skolan som upprepat stör ordningen i klassrummen och har gjort det en längre tid, i vissa fall i flera år. Det framgår även att det finns en åtgärdstrappa, men att den inte följs av alla lärare. Detta vittnar både elever, lärare och elevhälsans representanter om. Det framgår vidare av utredningen att rektorn har kännedom om dessa elever, men att rektorn trots det inte har startat någon utredning om ordningsstörande beteende för flertalet av eleverna som stör.

Av skollagen framgår att om en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven har gjort sig skyldig till en

allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Rektorn ska sedan med utgångspunkt i vad som framkommit vid en utredning se till att åtgärder genomförs för att eleven ska ändra sitt beteende.

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att utreda elever som upprepat stört ordningen. Det har visserligen framkommit av utredningen att vissa elever har utretts för sitt beteende, exempelvis inom ramen för en utredning om behov av särskilt stöd. Det framgår dock att rektorn inte sett till att utreda samtliga elever som upprepat stört ordningen. Att saken utreds är viktigt för att skapa en förståelse för vad som lett fram till beteendet och för att komma fram till adekvata åtgärder som möter elevens behov och som leder till att det ordningsstörande beteendet upphör.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Österåkers verksamhet vid Ljusterö skola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller lärares behörighet; särskilt stöd; förebygga, anmäla och utreda kränkande behandling samt att utreda och åtgärda ordningsstörande beteende. Det finns därför skäl att förelägga Österåkers kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Extra anpassningar

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av lektionsobservationer och intervjuer med elever, lärare och elevhälsans representanter framkommer att när lärare befarar att en elev inte kommer att uppfylla de kunskapskriterier som minst ska uppfyllas, sätter lärare in extra anpassningar för eleven. Det kan bland annat vara hörselkåpor, skärmar, iPad, bildstöd, trampmaskin, "fidget toys", "time-timer", rörelsepauser, anpassat läromedel, arbeta enskilt eller extra instruktion av lärare.

Lärare uppger vidare att vissa extra anpassningar sätter lärare in på gruppnivå och andra på individnivå. Lärare uppger att det är många elever på Ljusterö skola som behöver många extra anpassningar och ibland är det svårt för lärare att hinna med att ge dem till alla inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Rättslig reglering

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt. (3 kap. 5 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Extra studietid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av den av huvudmannen inskickade informationsinlämning framkom att eleverna på högstadiet erbjöds extra studietid i en timme och 30 minuter per vecka och eleverna på mellanstadiet en timme per vecka. Dessa tider syntes inte i elevernas scheman.

Huvudmannen inkom den 24 oktober med korrigerade scheman för eleverna i årskurs 4 till 9 där det framgår att eleverna erbjuds två timmars extra studietid per vecka.

Rättslig reglering

Elever i årskurs 4–9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör. (10 kap. 5 a § första stycket skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

X Fanny Lingqvist

Beslutsfattare
Signerat av: Fanny Lingqvist

X Anna Högfors Lindståhl

Föredragande
Signerat av: Anna Högfors Lindståhl

I ärendets slutliga handläggning har även utredare Ida Wredh medverkat.